INTERNATIONAL EJER 2016 CONGRESS

## IIIrd INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

# BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

## EJERCONGRESS 2016 CONFERENCE PROCEEDINGS

**31 Mayıs-3 Haziran 2016**

**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi**

**31 May-3 June 2016**

**Muğla Sıtkı Koçman University**

MUĞLA

EJER

ANI yayıncılık

## IIIrd INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

# BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

## EJERCONGRESS 2016 CONFERENCE PROCEEDINGS

**31 Mayıs-3 Haziran 2016**

**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi**

**31 May-3 June 2016**

**Muğla Sıtkı Koçman University**

**ANI YAYINCILIK**

**ANKARA**

III[rd] INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

# EJERCONGRESS 2016 BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

EJERCONGRESS 2016 CONFERENCE PROCEEDINGS

Anı Yayıncılık
Kızılırmak Sokak 10/A
Bakanlıklar / Ankara
Basım tarihi : 15 Haziran 2016
Tel : 0 312 425 81 50 pbx
Fax : 0 312 425 81 11
*info @aniyayincilik.com.tr*
*ejercongress2016gmail.com*
*www.http://.aniyayincilik.com.tr*

ISBN: 978-605-170-098-4

## KONGRE ONURSAL BAŞKANLARI

Amir ÇİÇEK
Muğla Valisi

Dr. Osman GÜRÜN
Muğla Büyükşehir Belediye Başkanı

Prof. Dr. Mansur HARMANDAR
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ
EJER Kurucu Editörü

## KONGRE EŞ BAŞKANLARI

Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

Doç. Dr. Şakir ÇINKIR
Ejer Editörü

Dilek ERTUĞRUL
Kongre Sekreteri

## KONGRE DÜZENLEME KURULU

**Başkan**
Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

## YEREL DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Nevide DELLAL
Prof. Dr. Nihat AYCAN
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN
Prof. Dr. Salih UŞUN
Prof. Dr. İzzet GÖRGEN
Doç. Dr. Ergin EKİNCİ
Doç. Dr. Hasan ŞEKER
Doç. Dr. Nilgün Açık ÖNKAŞ
Doç. Dr. Sabahattin DENİZ
Doç. Dr. Süleyman CAN
Doç.Dr. Şendil CAN
Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ
Doç. Dr. Şevki KÖMÜR
Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

## ULUSLARARASI DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Christian Faltis,University of California, Davis, USA
Prof. Dr. Gery McNamara, Dublin City University, Dublin, IRELAND
Prof. Dr. James Banks, University of Washington,USA
Prof. Dr. Jennifer Mahon, University of Nevada, Reno, USA
Prof. Dr. Joe O'hara, Dublin City University, Dublin,IRELAND
Prof. Dr. Lynn Burlbaw, University of Texas A&M, USA
Prof. Dr. Mokter Hossain, University of Alabama, USA
Prof. Dr. Stephen Lafer, University of Nevada, Reno, USA
Doç. Dr. Ayse Çiftçi, Purdue University, IN, USA
Doç. Dr. Ali ERSOY, Anadolu Üniversitesi , Eskişehir, Türkiye
Doç. Dr. H.Eray ÇELİK, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye
Doç. Dr. Muhammet UŞAK, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye
Doç. Dr. Senel Poyrazli, Penn State University, PA, USA
Assist. Professor,Tao Wang,University of Washington, Bothell, USA

## BİLİM KURULU

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ
Doç. Dr. Mehmet Akif OCAK
Doç. Dr. Mehmet Ali AKINCI
Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN
Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Prof. Dr. Ahmet DUMAN
Prof. Dr. Ahmet İlhan ŞEN
Prof. Dr. Ahmet Zafer GÖKÇAKAN
Prof. Dr. Ahmet AYPAY
Prof. Dr. Alev ÖNDER
Prof. Dr. Ali BÜLBÜL
Prof. Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN
Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Prof. Dr. Ali Rıza ERDEM
Prof. Dr. Alim KAYA
Prof. Dr. Anita PIPERE, Daugavpils, LATVIA
Prof. Dr.Abdülkadir MASKAN
Prof. Dr.Adnan ERKUŞ
Prof. Dr.Ahmet AYPAY
Prof. Dr.Ali TAŞKIN
Prof. Dr. Ayhan YILMAZ
Prof. Dr. Ayşe BALCI KARABOĞA
Prof. Dr. Ayşe KIRAN
Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Prof.Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL
Prof.Dr.Ayşen BAKİOĞLU
Prof. Dr. Ayten GENÇ
Prof. Dr. Belma TUĞRUL
Prof. Dr. Berrin AKMAN
Prof. Dr. Beatrice ADEARA, West Chester University, USA
Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK
Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU
Prof. Dr. Birgit PEPIN, Sor-Trondelag University, NORWAY
Prof. Dr. Cahit KAVCAR
Prof. Dr. Celal BAYRAK
Prof. Dr. Cem BİROL
Prof. Dr. Cevat CELEP
Prof. Dr. Danny Wyffels, KATHO University, BELGIUM
Prof. Dr. David BRIDGES, Camridge University, UK
Prof. Dr.Dursun DİLEK
Prof. Dr.Erdal TOPRAKÇI
Prof. Dr. Elif ÜSTÜN
Prof. Dr. Erdinç DURU
Prof. Dr. Erol KUYURTAR
Prof. Dr. Erten GÖKÇE
Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU
Prof.Dr.Ekber TOMUL
Prof. Dr. Fatma HAZIR BIKMAZ
Prof. Dr. F. Çağlayan DİNÇER
Prof. Dr. Fidan KORKUT OWEN
Prof. Dr. Figen ÇOK
Prof. Dr. Filiz BİLGE
Prof. Dr. Funda ACARLAR
Prof. Dr. Gery McNamara, Dublin City University, Dublin, IRELAND
Prof. Dr.Gelengül HAKTANIR
Prof. Dr.Gıyasettin DEMİRHAN
Prof.Dr. Gökay YILDIZ
Prof. Dr.Hasan Hüseyin AKSOY
Prof. Dr.Hatice Ferhan ODABAŞI
Prof. Dr.Hayri ERTAN
Prof. Dr. Hasan COŞKUN
Prof. Dr. Hasan PEKMEZCİ
Prof. Dr. Hatice Nur ERKIZA
Prof. Dr. Hediye Şule AYCAN
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Dr. Hüseyin KIRAN
Prof. Dr. İbrahim GÜNER
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM
Prof. Dr. İnayet AYDIN
Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN
Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ

Prof. Dr. İzzet GÖRGEN
Prof. Dr. Jale ÇAKIROĞLU
Prof. Dr. Joe O'hara, Dublin City University, Dublin,IRELAND
Prof. Dr. Jordanescu EUGEN, Lucian Blaga University of Sibiu, ROMANIA
Prof. Dr. Lale ALTINKURT
Prof. Dr. Levent TURAN
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Prof. Dr. Mualla AKSU
Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN
Prof. Dr. Murat ÖZBAY
Prof. Dr.Mehtap ÇAKAN
Prof. Dr. Mehmet DEMİREZEN
Prof. Dr. Mehmet ELGÜN
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY
Prof. Dr. Mehmet GÜVEN
Prof. Dr. Mehmet Halil SOLAK
Prof. Dr. Mukaddes ERDEM
Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
Prof. Dr. Mübeccel GÖNEN
Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU
Prof. Dr. Nevide DELLAL
Prof. Dr. Nevin SAYLAN
Prof. Dr.Neriman ARAL
Prof.Dr.Nergüz Bulut SERİN
Prof. Dr.Nizamettin KOÇ
Prof. Dr.Nükhet DEMİRTAŞLI
Prof. Dr. Nihat AYCAN
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN
Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU
Prof. Dr.Oya Gülendam ERSEVER
Prof. Dr. Ramazan BAŞTÜRK
Prof. Dr. Ramazan SEVER
Prof. Dr. Rengin ZEMBAT
Prof. Dr. Rıfat MİSER
Prof. Dr. Ruhi SARPKAYA
Prof. Dr.Sadegül AKBABA ALTUN
Prof. Dr.Semra SUNGUR
Prof. Dr.Şener BÜYÜKÖZTÜRK
Prof. Dr. Sadi SEFEROĞLU
Prof. Dr. Salih UŞUN
Prof. Dr. Savaş BAŞTÜRK
Prof. Dr. Serap NAZLI
Prof. Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ
Prof. Dr. Sedat SEVER
Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN
Prof. Dr. Semra ERKAN
Prof. Dr. Seval FER
Prof. Dr. Soner YILDIRIM
Prof. Dr. Sven PERSSON, Malmö University, Malmö SWEDEN
Prof. Dr.Tayfun TAŞBİLEK
Prof. Dr. Theo WUBBELS, University of Utrecht, NETHERLAND
Prof. Dr. Teoman KESERCİOĞLU
Prof. Dr. Tevhide KARGIN
Prof. Dr. Tohit GÜNEŞ
Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN
Prof. Dr. Uğur SAK
Prof. Dr. Ursula CASANOVA, Arizona State University, USA
Prof. Dr. Yusif MAMMADOV, Azerbaijan State University, Baku, AZERBIJAN
Prof. Dr. Yasemin BAYYURT
Prof. Dr. Yasemin Karaman KEPENEKÇİ
Prof. Dr. Yasemin Koçak USLUEL
Prof. Dr. Yavuz AKPINAR
Prof. Dr.Yeşim ÇAPA AYDIN
Prof. Dr. Yusuf BUDAK
Prof. Dr. Yüksel KAVAK
Prof. Dr. Zekeriya GÜNEY
Prof. Dr. Zuhal OKAN
Doç. Dr. Adnan KAN
Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Doç. Dr. Ali Fuat ARICI
Doç. Dr. Ali DELİCE
Doç. Dr. Ali ESGİN
Doç. Dr. Ali Günay BALIM
Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ
Doç. Dr. Ali SABANCI
Doç. Dr. Ali TAŞ
Doç. Dr. Ali ÜNAL
Doç. Dr. Ali YILDIZ
Doç. Dr. Alper ÇİLTAŞ
Doç. Dr. Arda ARIKAN
Doç. Dr. Arif ÖZER
Doç. Dr. Arif SARIÇOBAN
Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE
Doç. Dr. Asuman Duatepe PAKSU
Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN
Doç. Dr. Aydın BALYER
Doç. Dr. Ayse Çiftçi, Purdue University, IN, USA
Doç. Dr. Atilla YILDIRIM
Doç. Dr. Ayalp TALUN İNCE
Doç. Dr. Ayhan Kürşat ERBAŞ
Doç. Dr. Aynur BOZKURT BOSTANCI
Doç. Dr. Aysen Esen ÇOBAN
Doç. Dr. Ayşe OĞUZ ÜNVER
Doç. Dr. Ayşegül Amanda YEŞİLBURSA
Doç. Dr. Aytunga OĞUZ
Doç. Dr. Aytunga OĞUZ
Doç. Dr. Bahadır ERİŞTİ
Doç. Dr. BAKİ DUY
Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU
Doç. Dr. Bayram BIÇAK
Doç. Dr. Bayram BAŞ
Doç. Dr. Bayram ÇETİN
Doç. Dr. Bayram TAY
Doç. Dr. Bilal DUMAN
Doç. Dr. Buket YAKMACI GÜZEL
Doç. Dr. Bülent ÇETİNKAYA
Doç. Dr. Canan ASLAN
Doç. Dr. Canani KAYGUSUZ
Doç. Dr. Celal Tayyar UĞURLU
Doç. Dr. Cem BALÇIKANLI
Doç. Dr. Cem GÜZELLER
Doç. Dr. Cem BALÇIKANLI
Doç. Dr. Cemal Ergin EKİNCİ

Doç. Dr. Cemalettin İPEK
Doç. Dr. Cengiz ŞAHİN
Doç. Dr. Cevat ELMA
Doç. Dr. Çağlar ÇAĞLAR
Doç. Dr. Çetin TÜRKYILMAZ
Doç. Dr. Derya YAYLI
Doç. Dr. Eda ÜSTÜNEL
Doç. Dr. Elif TÜRNÜKLÜ
Doç. Dr. Elvan ŞAHİN
Doç. Dr. Eray ÇELİK
Doç. Dr. Erkut KONTER
Doç. Dr. Esin ATAV
Doç. Dr. Fatma ÇELİKKAYAPINAR
Doç. Dr. Fatma ÖZMEN
Doç. Dr. Fatma ÜNAL
Doç. Dr. Ferhat ENSAR
Doç. Dr. Figen ERSOY
Doç. Dr. Filiz KABAPINAR
Doç. Dr. Füsun ALACAPINAR
Doç. Dr. Gaye TUNCER TEKSÖZ
Doç. Dr. Gülden Uyanık BALAT
Doç. Dr. Gürsoy AKÇA
Doç. Dr. Hakan ATILGAN
Doç. Dr. Hakan DEDEOĞLU
Doç. Dr. Hamit YOKUŞ
Doç. Dr. Harun ŞAHİN
Doç. Dr. Hasan ARSLAN
Doç. Dr. Hasan AYDIN
Doç. Dr. Hasan BAĞCI
Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ
Doç. Dr. Hasan HALUK ERDEM
Doç. Dr. Hatice BEKİR
Doç. Dr. Hatice ODACI
Doç. Dr. Hatice Zeynep İNAN
Doç. Dr. Hülya Gülay OGELMAN
Doç. Dr. Hülya ŞAHİN BALTACI
Doç. Dr. Hünkar KORKMAZ
Doç. Dr. Hüseyin KÜÇÜKÖZER
Doç. Dr. Hüseyin YOLCU
Doç. Dr. Işıl Kabakçı YURDAKUL
Doç.Dr. İlke EVİN GENCEL
Doç. Dr. İlhan YALÇIN
Doç. Dr. İsmail Hakkı ERTEN
Doç. Dr. İsmail HAKKI KIZILOLUK
Doç. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU
Doç. Dr. Kadir BEYCİOĞLU
Doç. Dr. Kamile DEMİR
Doç. Dr. Kasım YILDIRIM
Doç. Dr. Kaya YILMAZ
Doç. Dr. Kazım ÇELİK
Doç. Dr. Kemal KAYIKÇI
Doç. Dr. Kemal Sinan ÖZMEN
Doç. Dr. Kenan ÖZCAN
Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU
Doç. Dr. Kürşad YILMAZ
Doç. Dr. Kürşat YENİLMEZ
Doç. Dr. Kürşat YILMAZ
Doç. Dr. Maide ORÇAN KAÇAN
Doç. Dr. Martha LASH
Doç. Dr. Mehmet AÇIKALIN
Doç. Dr. Melek KALKAN
Doç. Dr. Melek ÇAKMAK
Doç. Dr. Meliha YILMAZ
Doç. Dr. Murat HİŞMANOĞLU
Doç. Dr. Murat ÖZDEMİR
Doç. Dr. Musa DİKMENLİ
Doç. Dr. Mustafa BULUŞ
Doç. Dr. Mustafa Levent İNCE
Doç. Dr. Mustafa Sami TOPÇU
Doç. Dr. Nazile KALAYCI
Doç. Dr. Nebil REYHANİ
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Doç. Dr. Necdet KONAN
Doç. Dr. Necmi GÖKYER
Doç. Dr. Nesrin ÖZDENER
Doç. Dr. Neşe TERTEMİZ
Doç. Dr. Nihat ŞAD
Doç. Dr. Nil DUBAN
Doç. Dr. Nilgün AÇIK ÖNKAŞ
Doç. Dr. Nilgün SEÇKEN
Doç. Dr. Nilgün YENİCE
Doç. Dr. Nuray TAŞTAN
Doç. Dr. Nuri DOĞAN
Doç. Dr. Oğuz ÖZDEMİR
Doç. Dr. Osman TİTREK
Doç. Dr. Oylum AKKUŞ
Doç. Dr. Ömer ADIGÜZEL
Doç. Dr. Ömer Faruk TUTKUN
Doç. Dr. Özcan DOĞAN
Doç. Dr. Özgür YILDIZ
Doç. Dr. Paşa Tevfik CEPHE
Doç. Dr. Rüyam KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU
Doç. Dr. Sabahattin DENİZ
Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ
Doç. Dr. Sadık KARTAL
Doç. Dr. Sait AKBAŞLI
Doç. Dr. Sait ULUÇ
Doç. Dr. Salih Paşa MEMİŞOĞLU
Doç. Dr. Sedat IŞIKLI
Doç. Dr. Sedat UÇAR
Doç. Dr. Senel Poyrazli, Penn State University, PA, USA
Doç. Dr. Seher BALCI ÇELİK
Doç. Dr. Seher SEVİM
Doç. Dr. Servet DEMİR
Doç. Dr. Seval ERDEN
Doç. Dr. Sezgin VURAN
Doç. Dr. Sinan ERTEN
Doç. Dr. Süleyman CAN
Doç. Dr. Şahin KESİCİ
Doç. Dr. Şakir ÇINKIR
Doç. Dr. Şendil CAN
Doç. Dr. Şengül S. ANAGÜN
Doç. Dr. Şeref TAN
Doç. Dr. Şerife YÜCESOY
Doç. Dr. Şevki KÖMÜR
Doç. Dr. Şükrü ADA
Doç. Dr. Şükran DİLİDÜZGÜN
Doç. Dr. Tuncay AKÇADAĞ

Doç. Dr. Tuncay ÖĞRETMEN
Doç. Dr. Tülin GÜLER
Doç. Dr. Türkan ARGON
Doç. Dr. Türkay Nuri TOK
Doç. Dr.Ümit ŞAHBAZ
Doç. Dr. Vesile Kaptan AYKAÇ
Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT
Doç. Dr. Yalçın YALAKİ
Doç. Dr. Yaşar KONDAKÇI
Doç. Dr. Yavuz AKBULUT
Doç. Dr. Yeter ŞAHİNER
Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN
Doç. Dr. Yücel KABAPINAR
Doç. Dr. Zekeriya NARTGÜN
Yrd. Doç. Dr. A. Cenden KARAMAN
Yrd. Doç. Dr. Abbas ERTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Abdullah Cem ÖZAL
Yrd. Doç. Dr. Ali Gürsan SARAÇ
Yrd. Doç. Dr. Ali KIŞ
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BAŞAL
Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI
Yrd. Doç. Dr. Atila YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Aylin ÇAM
Yrd. Doç. Dr. Aynur BİLİR
Yrd. Doç. Dr. Aysel Esen ÇOBAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşegül BAYRAKTAR
Yrd. Doç. Dr. Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI
Yrd. Doç. Dr. Baki ŞAHİN
Yrd. Doç. Dr. Berna GÜCÜM
Yrd.Doç.Dr. Berna ARSLAN
Yrd. Doç. Dr. Beyzagül KAPÇAK IŞIKSUNGUR
Yrd. Doç. Dr. Birsel AYBEK
Yrd. Doç. Dr. Buket KORKUT RAPTİS
Yrd. Doç. Dr. Burcu AKHUN
Yrd. Doç. Dr. Burcu ŞENLER
Yrd. Doç. Dr. Burçak BOZ
Yrd. Doç. Dr. Canan KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Celal GÜLŞEN
Yrd. Doç. Dr. Cenk AKBIYIK
Yrd.Doç.Dr.Cihat DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Çetin ERDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR
Yrd. Doç. Dr. Deniz GÜLLEROĞLU
Yrd. Doç. Dr. Didem AKYÜZ
Yrd. Doç. Dr. Didem ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Dilruba KÜRÜM
Yrd. Doç. Dr. Dilruba KÜRÜM YAPICIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Duygu SÖNMEZ
Yrd. Doç. Dr. Elvan GÜNEL
Yrd. Doç. Dr. Emine ÇİL
Yrd. Doç. Dr. Engin ADER
Yrd. Doç. Dr. Enver YOLCU
Yrd. Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER
Yrd. Doç. Dr. Erkan ÇER
Yrd. Doç. Dr. Erkan KIRAL
Yrd. Doç. Dr. Erkan TABANCALI
Yrd. Doç. Dr. Ertuğ CAN
Yrd. Doç. Dr. Evrim ERBİLGİN
Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZCAN
Yrd. Doç. Dr. Fatoş KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Filiz AKAR
Yrd. Doç. Dr. Funda NAYIR
Yrd. Doç. Dr. Gamze ABUR
Yrd. Doç. Dr. Gamze SART
Yrd. Doç. Dr. Gökçe GÖKALP
Yrd. Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN
Yrd. Doç. Dr. Göksu Gözen ÇITAK
Yrd. Doç. Dr. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Güliz AYDIN
Yrd. Doç. Dr. Gülten KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Hacer Hande UYSAL
Yrd. Doç. Dr. Hakan IŞIK
Yrd. Doç. Dr. Halim ÇAVUŞOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Halit KARALAR
Yrd. Doç. Dr. Handan GÜNEŞ
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKSU
Yrd. Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Hatice FIRAT
Yrd. Doç. Dr. Hülya ERCAN
Yrd. Doç. Dr. Hülya ERTAŞ
Yrd. Doç. Dr. İdris KAYA
Yrd. Doç. Dr. İlker CIRIK
Yrd. Doç. Dr. Jacqueline GUSTAFSON
Yrd. Doç. Dr. Kaan Zülfikar DENİZ
Yrd. Doç. Dr. Kevser ÖZAYDINLIK
Yrd. Doç. Dr. Levent ŞENYÜZ
Yrd. Doç. Dr. Levent YAYCI
Yrd. Doç. Dr. Melek ALTIPARMAK KARAKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Meltem GÖNDEN
Yrd. Doç. Dr. Metin AŞÇI
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALTINKÖK
Yrd. Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI
Yrd. Doç. Dr. Murat AKYILDIZ
Yrd. Doç. Dr. Murat ERTEN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GİRGİN
Yrd. Doç. Dr. Müge ADNAN
Yrd. Doç. Dr. Müge ŞEN
Yrd. Doç. Dr. Nebiye KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Necla EKİNCİ
Yrd. Doç. Dr. Nigar İpek EĞİLMEZ
Yrd. Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖZCAN DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Osman Raşit IŞIK
Yrd. Doç. Dr. Ömer KUTLU
Yrd. Doç. Dr. Ömür KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Yrd. Doç. Dr. Özden FİDAN
Yrd. Doç. Dr. Özlem ALKAN ERSOY
Yrd. Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK
Yrd. Doç. Dr. Pelin YALÇINOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Pervin OYA TANERİ
Yrd. Doç. Dr. Pınar FETTAHLIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Pınar SARPKAYA
Yrd. Doç. Dr. Ramazan Şükrü PARMAKSIZ
Yrd. Doç. Dr. Raşit AVCI
Yrd. Doç. Dr. Recep ERCAN

Yrd. Doç. Dr. Rıza AKYÜREK
Yrd. Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL
Yrd. Doç.Dr.Salim SEVER
Yrd. Doç. Dr. Saadet KURU ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Sabriye ŞENER
Yrd. Doç. Dr. Sedat İNCE
Yrd. Doç. Dr. Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ
Yrd. Doç. Dr. Selmin BİLEN
Yrd. Doç. Dr. Sema ÜNLÜER
Yrd. Doç. Dr. Semra SÜTGİBİ
Yrd. Doç. Dr. Semra TİCAN BAŞARAN
Yrd. Doç. Dr. Serkan ARIKAN
Yrd. Doç. Dr. Servet GÖZETLİK
Yrd. Doç. Dr. Seval Deniz KILIÇ
Yrd. Doç. Dr. Sezer Sabriye İKİZ
Yrd. Doç. Dr. Sezgi SARAÇ
Yrd. Doç. Dr. Sibel ÖZSOY
Yrd. Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA
Yrd. Doç. Dr. Soner AKŞEHİRLİ
Yrd. Doç. Dr. Suat CAKOVA
Yrd. Doç. Dr. Şadan ÖKMEN
Yrd. Doç. Dr. Şenay YAPICI
Yrd. Doç. Dr. Şenay YAPICI
Yrd. Doç. Dr. Şeyda Deniz TARIM
Yrd. Doç. Dr. Temel TOPAL
Yrd. Doç. Dr. Tuba YOKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖR
Yrd.Doç.Dr.Tuğba HORZUMÜR
Yrd. Doç. Dr. Tuğba ÇELİK
Yrd. Doç. Dr. Uğur DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER
Yrd. Doç. Dr. Yusuf SÜLÜN
Yrd. Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ
Yrd. Doç. Dr. Zeynel HAYRAN
Yrd. Doç. Dr. Erol ÖZÇELİK
Yrd. Doç. Dr. Halise Kader AYATA
Yrd. Doç. Dr.Turgay ÜNALAN
Yrd. Doç. Dr.Uğur AKIN
Yrd. Doç. Dr.Vahit BADEMCİ
Yrd. Doç. Dr.Yıldız KIZILABDULLAH
Yrd. Doç. Dr.Yılmaz TONBUL
Yrd. Doç. Dr.Zeynep UĞURLU
Dr. Ali YILMAZ
Dr. Bertan AKYOL
Dr. Burcu BECEREN ÖZDEMİR
Dr. Coşkun KÜÇÜKTEPE
Dr. Ersin ŞAHİN
Dr. Fatih BEKTAŞ
Dr. Göksel ERDEM
Dr. Hakan TURAN
Dr. Mahmut ARIKAN
Dr. Mehmet YAPICI
Öğr. Gör. Dr.Arzu ÖZKAN CEYLAN
Öğr. Gör. Dr.Berna AYTAÇ
Öğr. Gör. Dr.Burcu BECEREN ÖZDEMİR
Öğr. Gör. Dr.Hakan TURAN
Öğr. Gör. Dr.Hayal YAVUZ GÜZEL
Öğr. Gör. Dr.Mustafa Kemal ÖZTÜRK
Öğr. Gör. Dr.Oya AKYILDIZ
Öğr. Gör. Dr.Savaş CEYLAN
Öğr. Gör. Dr.Savaş ERGÜL
Öğr. Gör. Kazım ARTUT
Öğr. Gör. Murat CANPOLAT
Öğr. Gör. Nihal KURUOĞLU MACCARIO
Öğr. Gör. Sekvan KUZU

## (7109) 48-72 Aylık Çocuklara Yönelik Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Geçerlik-Güvenirlik Analizi

**Elif YILMAZ** Marmara Üniversitesi
**Ozana URAL** Marmara Üniversitesi
**Gülçin GÜVEN** Marmara Üniversitesi

Sosyal problem çözme becerileri, yaşanan sosyal durumlardaki ikilemleri çözmek ya da başa çıkılması zor durumları önlemek amacıyla kullanılan beceriler olarak tanımlanmaktadır (Bredekamp, 2015). Sosyal problem çözme becerileri, olumlu ve olumsuz davranışlar ile dürtüsel, kaçınmacı ve rasyonel stiller gibi bilişsel ve davranışsal süreçleri içinde barındırır (Nezu, Nezu ve D'Zurilla, 2006). Araştırmalar sosyal gelişim alanı için kritik evre olan okul öncesi dönemde (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura ve Zimbardo, 2000) sosyal problem çözme becerilerinin kazanılamaması durumunda okul öncesi dönemde sosyal problem çözme becerilerini kazanamayan çocukların, hayatları boyunca suç işlemek, bağımlılık, şiddet, istismar, okul fobisi, disiplin gibi problemlerle karşılaşmaya ve olumsuz davranış sergilemeye devam edeceği düşünülmektedir (Carpenter, Shepherd ve Nangle, 2008; Davin, 2007; Wang, Sandall, Davis ve Thomas, 2011). Bu görüşü destekleyen bir şekilde yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, sosyal problem çözme becerilerindeki sorunların; bireylerin ilerleyen dönemlerde saldırganlık (Keltikangas-Järvinen ve Pakaslahti, 1999), madde bağımlılığı (Herrick ve Elliott, 2001), kişilik bozuklukları (McMurran, Duggan, Christopher ve Huband, 2007; McMurran, Egan, Blair ve Richardson, 2001) gibi davranışsal ve psikolojik bozukluklarla ilişkili olduğu görülmüştür. Gerekli müdahale ve önlemlerin sağlanabilmesi amacıyla bu yaş grubundaki çocukların, sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmeye yönelik ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmeye yönelik çeşitli ölçme araçları geliştirilmiştir. İlk olarak Spivak ve Shure (1985) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Kişilerarası Problem Çözme Testi, Dinçer (1995) tarafından Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Rubin ve Krasnor (1986) tarafından benzer özellikler taşıyan Çocuk Sosyal Problem Çözme Testi geliştirilmiştir. Okul Öncesi Kişilerarası Problem Çözme Testi ile Çocuk Sosyal Problem Çözme Testi'nin birleşiminden oluşan Wally Sosyal Problem Çözme Testi 1990 yılında Carolyn Webster Stratton tarafından derlenmiştir. Wally Sosyal Problem Çözme Testi öncelikle Dereli (2008) tarafından doktora tez çalışması kapsamında Türkçe uyarlanması yapılmış, Yılmaz (2012) tarafından 60-72 aylık çocuklara yönelik geçerlik-güvenirlik analizleri yapılmıştır. Wally Sosyal Problem Çözme Testi 15 farklı sosyal problem durumunu ifade eden ve kız-erkek çocuklar için ayrı olarak resimlendirilmiş, çocuklara varsayımsal problem durumları ile karşılaştıklarında ne yapacakları sorulan bir ölçme aracıdır.

Görüldüğü gibi birbiriyle benzer özellikler taşıyan bu ölçme araçlarının temelinde sosyal problem durumlarının görsel materyallerle desteklenerek, çocuğun böyle bir durum karşısında göstereceği tepkiye yönelik sözel cevaplar alınması vardır. Bu bilgilerden yola çıkılarak alanyazında 48-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerini test etmeye yönelik ölçme araçlarından farklı olarak projektif yöntemle öyküleme tekniğinde ve çocukların kendilerini oyun yoluyla ifade edebileceği bir geçerli ve güvenilir ölçme aracının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Buna ek olarak çocukların sosyal problem çözme becerileri yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmiştir.

Çalışma karma araştırma modellerinden "Sıralı Dönüşümsel Tasarım" kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle 48-72 aylık çocukların yaşadıkları sosyal problem durumlarını belirlemeye yönelik tanımlayıcı fenomeloji yaklaşımıyla nitel veriler toplanmış, ardından geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin geçerlik-güvenirlik çalışması ve çocukların sosyal problem çözme becerilerinin yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenebilmesi için genel tarama modelinde nicel veriler toplanmıştır.

Araştırmada 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul Anadolu yakasında iki farklı çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmada nitel verilerin elde edildiği Çalışma Grubu-I, 48-72 aylık çocuğa sahip olan 147'si anne ve 21'i baba olmak üzere toplam 168 ebeveynden oluşmaktadır. Nicel verilerin elde edildiği Çalışma Grubu-II ise "Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği"nin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin ve sosyal problem çözme becerilerinin demografik değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı 48-72 aylık 131'i kız, 126'sı erkek toplam 257 çocuktan oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında beş veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", "Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu" ve 48-72 aylık çocuklara yönelik "Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği"dir. Geliştirilen "Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği"nin kriter geçerliğini test etmek amacıyla "Wally Sosyal Problem Çözme Testi" ve "Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla SPSS paket programı kullanılmış ve tüm araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak benimsenmiştir.

Araştırma kapsamında düzenlenen "Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu" ile 168 anne-babanın 48-72 aylık çocukların en çok karşılaştıkları sosyal problem durumlarını belirlenmiştir. Bu sosyal problem durumları sırasıyla şunlardır;

"Israr etmek", "Kurallara uymamak", "Oyun etkinliklerden dışlanmak", "Oyuncak paylaşmamak", "İletişim kuramamak (çekingenlik)", "Fiziksel şiddete maruz kalmak", "Alay edilmek", "Sıraya riayet etmemek", "Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması" ve "Sorumluluk almamak"tır ve buna göre belirlenen ilk yedi sosyal problem durumu geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin temalarını oluşturmuştur.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin geçerlik çalışması kapsamında yapı geçerliğine ek olarak ölçüt, kriter, test-tekrar test geçerliği tekniklerinden yararlanılmıştır. Güvenirlik analizleri kapsamında madde seçiminde madde analizi uygulanmıştır. Madde analizinde Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, bağımsız gruplar t testi ve madde ayırıcılık indeksi tekniklerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizi için KR-20 iç tutarlık katsayısı kullanılmıştır. Elde edilen tüm bulgular sonucunda geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler :** Sosyal problem çözme, 48-72 aylık çocuklar, geçerlik, güvenirlik